

Martin Kirigin

TKO NAS UČI U ČASOSLOVU?

II.

Ignacije Antiohijski

Sada mu je u Rimskoj crkvi spomendan ustaljen na 17.X. kada ga slave u Antiohiji. U njegovim čuvenim poslanicama, gdje sebe naziva Teoforom-Bogonoscem, dolazi do izražaja tijesno svečevo sjedinjenje s Kristom, s kojim se slavni mučenik na neki način poistovjećuje, jer želi trpjeti za Krista i s Kristom. Svima preporučuje povezanost svake kršćanske zajednice s biskupom, koji se s prezbiterima i đakonima slaže kao žice na kitari. Ignacije prvi Crkvu naziva "katoličkom" i shvaća je kao Kristovo otajstveno tijelo, u kojemu se svi udovi moraju međusobno razumjeti i pomagati te se što više udaljavati od opakoga svijeta i čuvati kri- vih nauka. U Časoslovu imamo desetak izvadaka iz njegovih poslanica.

Najznačajniji je onaj na njegov spomendan kojim izražava žarku želju da mu nitko ne spriječi mučeničku smrt jer njom želi postati pravi Kristov učenik. Iz te su poslanice uzete i antifone za evanđeoske hvalospjeve u Jutamnji i Večernji. Dok drugi spisi o starokršćanskim mučenicima većinom izvještavaju o njihovom preslušavanju i mučenju, ovaj pravi biser te literature opisuje opisuje psihološko stanje i oduševljenje kojim su ti divni heroji išli u smrt. Ignacijevi su spisi prožeti liturgijom i osobito euharistijom. Evo samo jednog njegovog usklika: "Ne radujem se hrani raspadljivosti, niti užicima ovoga života. Kruh Božji hoću, a to je tijelo Isusa Krista, i piće hoću - krv njegovu, a to je neraspadljiva ljubav" (Rim 7,3).

Irenej Lionski

Ne znamo na koga su sve oci II. vatikanskog sabora (SC,92c) mislili kada su odredili da "se bolje odaberu čitanja iz djela otaca", ali je zacijelo velika prinova Časoslovu kada je 15 čitanja uzeto od sv. Ireneja, dok prije nije bilo ni jednoga. Spomendan mu je uveden tek god.1920. i to na 28.VI. U srednjem su vijeku njegovi spisi bili malo poznati, možda i zato što su tu i tamo pod utjecajem nekih neznatnih zabluda (hiliazma). Tek se u novije vrijeme uvidjelo koliko je duboke, posve biblijske teologije kod Ireneja pa njegovi odlomci obogaćuju razna liturgijska vremena svečevim mislima o božanskoj rasporedbi (ekonomiji) našega spasenja. Nazivaju ga "zadnjim apostolskim mužem i prvim teologom". Glavno mu je djelo: "Otkrivanje i pobijanje krivo nazvane spoznaje" (kraće: "Protiv krivovjerja"). Već se iz naslova vidi prednost Irenejeva izlaganja: Najprije iznosi krive nauke gnostika (koji su držali da je materija od zla i da se čovjek može spasiti samo nekom tajnom, ne svima pristupačnom spoznajom-gnozom) i drugih krivih nauka.

S pravom je o Ireneju zapisano da je svojim postupkom ubio gnosticizam i utemeljio katoličku teologiju. Suvremen je i stoga što svoje naučavanje svjesno utemeljuje na Bibliji i ne zapostavlja antropologiju. Suvremeno je i Irenejevo nastojanje da se između Rima i Istoka pomirljivo riješi pitanje različitog datuma u slavljenju Uskrsa. To se njegovo svojstvo spominje u molitvi i u antifoni za "Blagoslovljen", gdje se tvrdi da mu je tako život odgovarao imenu (eirene=mir). Tko želi o Ireneju znati više ima na skoro 100 stranica Šagi-Bunićeve "*Povijesti kršćanske literature*".

Ivan XXIII.

Od preko 200 svetaca s tim imenom u Časoslovu imamo 15 takvih crkvenih pisaca. Počnimo s "dobrim Papom" koji je godine 1962. održao običajnu homiliju prigodom proglašenja svetim Martina iz Porresa(3.XI). Spomendan je skromnog dominikanskog brata unesen u Rimski kalendar da u njemu budu zastupani i sveci iz "novoga svijeta". Na to podsjeća antifona za "Blagoslovljen", a molitva hvali njegovu poniznost koju i Papa ističe. Usto je on ponovio svečev pučki naziv "Martin od ljubavi". Sada smo uvjereni da se je tim dvjema krepostima odlikovao i Ivan XXIII.

Ivan Avilski

Kad se držimo alfabetskog reda, poslije Pape bl. ovaj Ivan dolazi prvi iako ga nemamo u kalendaru. Iz jednoga je blaženikova pisma uzeto čitanje na spomendan sv. Ivana I, pape i mučenika 18.V. Kako o tom papi iz VI.st. znamo vrlo malo, u Časoslovu imamo što Ivan Avilski govori o

očitovanju Isusova života u nama, što vrijedi za svakog kršćanina a pogotovo za mučenika. Blaženik (1500-1569) je, iako boležljiv, bio neumoran promicatelj katoličke reformacije i s pravom je nazvan apostolom Andaluzije. Od mnogobrojnih su se njegovih pisama sačuvala 552. Pio XII. ga je proglasio zaštitnikom španjolskog klera.

Ivan od Boga

Ustanovio je red za dvorenje bolesnika i zapuštenih, a njegova su braća poznata pod imenom "Fatebenefratelli". Njima je upućivao pisma i iz jednoga od njih imamo čitanje na njegov spomendan 8.III. Zbog korizme malo će ga tko pročitati pa evo barem jedne svečeve izreke: "Kao što voda gasi vatru tako ljubav briše grijeh". A značajno je i dalje njegovo jadikovanje zbog velikih dugova što znaju pratiti i one koji nikada ne mogu sakupiti dovoljno milostinje za potrebe drugih.

Ivan Bosko

Život je ovog suvremenog "oca i učitelja mladeži" dovoljno poznat, naročito nastojanjem njegovih mnogobrojnih sinova koji i kod nas djeluju vrlo uspješno. Don Bosko je uz ostalo napisao i mnogo knjižica, a za čitanje 31. I. odabran je izvadak iz svečeva pisma u kojem se očituje njegov način odgajanja koji se sastoji u strpljivoj ljubavi prema mladima. Radije je njihove mane sprečavao negoli liječio. Molitva ističe i njegovo geslo prema Post 14,21: "Daj mi duše, drugo uzmi".

Ivan Brebefski

Da se podsjetimo kako je posvuda krv mučenika bila sjemenom kršćana sada svetkujemo ovog isusovca sa sedam njegovih drugova. Na njihov spomendan (19. X) iz jedne se svečeve knjižice čita kako je neprekidno osjećao veliku želju za mučeništvom, koje u prisnom kršćanstvu nije nikada manjkalo.

Ivan Damašćanin

Zadnji veliki teolog grčke Crkve. Glavno mu je djelo "*Izvori spoznanja*" u tri dijela. Najpoznatiji je treći dio pod naslovom "*Razlaganje o pravoj vjeri*". Odatle je uzeto čitanje na njegov spomendan 4.XII. U Rimski je kalendar unesen god. 1890. i od Lava XIII. Crkva ga štuje kao svoga naučitelja, koji je osobito nastupao protiv struje kipoboraca. Za Došašće odgovara odlomak: "Ti si, Kriste, Bože moj, ponizio samoga sebe da mene,

ovcu svoju, poneseš na ramenima, da me paseš po zelenim pašnjacima i da me pojiš vodama pravoga nauka po svojim pastirima koje ti sam paseš da bi oni onda pasli tvoje izabrano i odlično stado". Sastavio je Damašćanin i mnoge crkvene pjesme, a tako zvuče i njegovi govori kao što se vidi u pohvalama sv. Joakima i Ane koji se sada svetkuju zajedno 26.VII.

Ivan Eudes

Kao propovjednik pučkih misija uvidio je da je od njihovih povremenih uspjeha daleko važnije redovito djelovanje svakog pojedinog župnika. Svećenika je tada bilo dosta, ali nisu bili dovoljno izobraženi i odgojeni. Stoga je ustanovio Kongregaciju koja se za to brinula i podigla u Francuskoj nekoliko vrlo vrijednih sjemeništa. Uvelike je širio pobožnost presv. Srcu Isusovu, kojemu je rado pridruživao i štovanje Marijina srca. O njima je i o drugim predmetima (tako o krštenju kao savezu s Bogom) napisao više knjiga. Iz jedne imamo čitanje na njegov spomendan 19. VIII, a odlomkom iz svečeve rasprave "*O kraljevstvu Isusovu*" pripravljamo se u petak prije svetkovine Krista Kralja.

Ivan Fisher

Junački je biskup, sudrug sv. Tome Mora, zaista ljubio Crkvu koju je nazivao svojom pravom zaručnicom. Kada se na dan svoga pogubljenja (22.VI. mu je spomendan) brižno oblačio, asistentu je rekao: "Ne vidiš li da je ovo dan moga vjenčanja?" Bio je dobar propovjednik i ostavio je vrijedna "*Izlaganja o psalmima*", iz kojih čitamo u 3. petak kroz godinu i u 5. koriz. pon., gdje su i ove njegove riječi: "(Isusova) je žrtva Bogu tako draga i ugodna, da mu se odmah smiluje čim je pogleda, i odmah je prema svima koji se iskreno kaju blag i milosrdan".

Ivan Kapistranski

Veliki je ovaj evropski propovjednik povezan s našim krajevima. Poslije pada Carigrada godine 1453., turska je sila zaprijetila cijeloj Evropi, ali je doživjela poraz kod Beograda. Za nju je svetac posebno zaslužan, jer su svi drugi bili za pregovaranje s neprijateljem. Kada je u Rim stigla vijest o toj kršćanskoj pobjedi, papa Kalist III. tog je dana (6. kolovoza) ustanovio blagdan Kristova preobraženja, da bude simbol Evrope preobražene tim veseljem. No, svetac je pobjedu platio svojim životom. Od svega što je u tom ratu pretrpio, umro je 23.X. te godine u Iloku, kojega neki - zbog sličnoga latinskog naziva Vilaicum - zamijeniše s koruškim Beljakom / Vilachom. Papa Aleksandar III. proglasio je Kapistranina svecem godine 1690. i ove je

godine 300. obljetnica toga proglašenja. Svečano će se proslaviti kao što se godine 1956. slavila 500. obljetnica svečeve smrti. Na njegov se spomendan 23. X. čita odlomak iz njegove rasprave, iz koje se vidi kako je ozbiljno znao govoriti i svećenicima svoga vremena.

Ivan od Križa

Ako kojemu svecu dodatak imenu odgovara njegovoj duhovnosti (kako se obično čini u nekim redovima), sigurno je to bilo kod ovoga sv. Ivana. Prije mu je nadimak bio "od sv. Matije", ali mu ga promijeniše u današnji dodatak. Njegov je život bio pun teškoga križa, osobito u obnovi karmelskoga reda, što ga je odvažno poduzimao zajedno sa sv. Terezijom Avilskom. Taj su mu križ uvelike povećavala njegova subraća. I molitva mu 14. XII. ističe izvanrednu ljubav prema križu. Zato ga je Bog obdario velikim mističnim objavama i rasvjetljenjima. Kao malo tko, upoznao je mudrost križa kojom su prožeti njegovi spisi, Toliko su poučni i pobudni, osobito za jake duše, da ga Crkva slavi kao svoga naučitelja koji je doživio tamu i svjetlost najdubljih duhovnih noći. Većinu je njegovih spisa u 5 sveščića preveo o. Andrija Bonefačić i izdao ih "Symposion" u Splitu. Od njega se, osim na spomendan, čita još 2. adv. ponedjeljka i 18. petka kroz godinu. Od svih vjernika svetac traži velike napore u dugotrajnom duhovnom čišćenju i uvježbavanju.

Ivan Leonardi

Uz obilatu napomenu u Časoslovu ispred čitanja na njegov spomendan 9. X. (koja objašnjava zašto je godine 1938. proglašen svecem), istaknimo jednu misao iz svečevih pisama papi Pavlu V: *"Što se (duhovnih) lijekova tiče, odnose se na cijelu Crkvu ... Ali ipak valja oči uprijeti prije svega na sve one koji predstoje ostalima da bi ondje obnova započela otkuda se treba protegnuti na ostale."*

Ivan Mali

Dvojica napuljskih biskupa imenom Ivan, štiju se kao sveti. Ivan I. je živio u 5. st. a Ivan IV. u 9. stoljeću. Ovaj naš napuljski biskup Ivan je umro 553. g. a nazivali su ga "Mediocris", što bi se prevelo na hrvatski "osrednji" ili "mali". Iz jedne je njegove propovijedi odabrano čitanje 3. četvrtka kroz godinu. Možda su u vezi s biblijskim čitanjem toga dana o "obećanju oprostjenja nakon izgnanstva" ove njegove riječi: *"Tko izdaleka ugleda svoj zavičaj, lako podnosi nezgode, ne žaloste ga vremenite nesreće, jer ga Bog učvršćuje. Skrušuje svoje srce i podnosi, ponizan je i ustrpljiv."*

Ivan Krstitelj de la Salle

Životopisci ovoga velikoga odgojitelja ističu da je bio i čovjek molitve. Te su bile tako uspješne da je njima postigao i nekoliko upadljivih čudesa. Od brojnih mu spisa, na spomendan 7. IV. imamo izvadak iz njegovih razmatranja. Članovima svoje Družbe, koji su se zvali "Braća kršćanske škole", piše: "*Poučavanje dječaka, navješćujući im evanđelje i oblikujući ih u duhu vjere, veliki je Božji dar koji vas je pozvao u tu svetu službu.*"

Ivan Marija Vianney

Čuveni je arški župnik postao uzorom svojim kolegama po cijelom svijetu i dan im je za nebeskog zaštitnika. I kod nas je još prije rata u prijevodu proširen njegov životopis od Trochua. U svojim je katehetskima poukama svetac bio vrlo konkretan kako svjedoči i ovaj odlomak što se čita na njegov spomendan 4. VIII: "*Molitva nije ništa drugo doli sjedinjenje s Bogom ... U tom nutarnjem sjedinjenju Bog i duša jesu kao dvije svijeće što se u jedno spajaju te ih nitko više ne može rastaviti.*" Značajna je i svečeva neodoljiva čežnja za potpuno kontemplativnim životom, što su mu ga spriječili njegovi nebrojeni pokornici, koje je obraćao najviše svojom pokorom.

Ivan Zlatousti

Malo je koji crkveni naučitelj toliko poznat i citiran koliko ovaj slavni propovjednik. Svečeva je rječitost došla do izražaja i u vrlo raširenim mu spisima. Njegovu prisutnost u Zapadnoj crkvi svjedoči i poseban himan 13. IX. U časoslovu imamo 20 njegovih čitanja, jedno ljepše od drugoga. Molitva spominje svečev primjer nepololebljive strpljivosti kojom je uvijek za sve hvalio Boga. Često je ponavljao, a to su mu bile i posljednje riječi: "*Doxa qew hyper pantwn = Slava Bogu za sve!*" Zlatousti je bio zanosni štovatelj i tumač sv. Pavla, u čiji je nauk toliko prodro da je to izrazio sudom: "*Srce Pavlovo - srce Kristovo!*" Istočna crkva ima od njega i redovito upotrebljava misnu liturgiju u kojoj je euharistija naglašena kao žrtva i žrtveno blagovanje. O tome u svojoj 82. homiliji na Matejevo evanđelje kaže: "*Onoga, koga anđeli ne gledaju doli drhćući i ne usuđuju se bez bojazni promatrati sjaj koji od njega odsijeva, mi uzimamo kao hranu, primamo ga i s Kristom postajemo jedno samo tijelo.*"

Izak

Lekcionar novog Časoslova otkriva ovoga dubokog mistagoškog pisca, opata u cistercitskom samostanu Stella (Sjeverna Francuska). Neki se s

korišću znaju duže zadržati na četiri izvatka iz njegovih govora (2. adv. subota, 5. vazm. petak, 5. subota i 33. petak kroz godinu), jer je zaista lijepo osvijetlio ulogu Crkve u Kristovu otajstvu i Marijinu vezu s njom. Evo jednoga njegova stava: *"Zaručnik je s Ocem jedno i sa Zarčnicom jedan ... Crkva ne može ništa oprostiti bez Krista, a niti je Krist voljan oprostiti bez Crkve ... Onome koji prezire Crkvu, Krist neće ništa oprostiti."*

Izidor

U srednjem vijeku vrlo čitani i prepisivani crkveni naučitelj nije mogao uzmanjkati u obnovljenom časoslovu. Od neobično načitanog i praktičnog pisca imamo čitanje na njegov spomendan 4. IV... Izidorova je zasluga što nam je posredovao nauk starijih, i njegovi se istražitelji sve više uvjeravaju da nije bio od predšasnika toliko ovisan koliko se to držalo do sada. No, ipak o svemu tome dijelu kršćanske literature Tomislav Šagi-Bunić piše: *"Kao da se osjeća prezasićen nagomilanim idejnim bogatstvom, s nekim neartikuliranim uvjerenjem da je ono što je stvoreno sasvim dostatno, da se više ništa ne može stvoriti, nego da je sav zadatak novih generacija, da staro čuvaju i sa što više pojednostavljenja prenose u budućnost"* (Pov. kršč. literature, str.33). Kasniji su vjekovi pokazali, a i dalje će se to pokazivati, da se crkveni nauk o Bogu i čovjeku uvijek iznova obnavlja i obogaćuje.

Jeronim

"Prva je Jeronimova značajka da je kao prvak prevoditeljâ na Zapad prenio bogatstva grčkih i hebrejskih biblioteka. Druga mu je vlastitost, povezana s prvom, da je posjedovao i saopćio književnu kulturu dobro različitou od one drugih latinskih otaca. Treće mu je svojstvo, koje se ne smije podcijeniti, da je imao duhovni, egzegetski i monaški osjećaj, i to kao sjajnu Origenovu baštinu, iako bi se Jeronim po svoj prilici bio ljutio na takvo opredjeljenje. Konačno, spomenimo ljudske strane njegove strastvene duše koja je znala pretjerivati u strastima i mržnjama, ali je bez sumnje nadilazila prosječne duše" (J.Gribomont).

Poslije tako stručnoga suda, lakše ćemo shvatiti zašto je u našem Časoslovu samo pet njegovih čitanja, a ostala ih tri velika crkvena zapadna naučitelja imaju mnogo više. Stari ih je Časoslov imao skoro 40, a i njemački ih časoslovski lekcionar sada ima preko 30. Kao u njegovo vrijeme i u naše se, barem u nekim krugovima, o Jeronimu sudi dosta raznovrsno. Naš je zemljak pa je pravo da više čitamo barem na hrvatski od Markovića prevedene čuvene Jeronimove poslanice koje će ovih dana biti ponovno tiskane. Uz to što je K. Šegvić za istoimeno naše književno društvo opisao svečeve burne doživljaje i V. Deželić ml. o njemu napisao roman "Sedam

puta udarani". Najvažnije bi bilo poslušati ono što je Jeronim izrazio svojom tvrdnjom koju nam ponavlja i Drugi vat. sabor: "*Nepoznavanje Pisma, jest nepoznavanje Krista!*" (DV 25).

Jeronim Emilijani

Jedan od mnogih koji je mogao biti bogat a postao je siromah i otac siromaha. Otac mu je, naime, bio mletački senator a majka mu glasovitog duždeva roda Morosini. Između ostaloga, požrtvovno je njegovao bolesne za strašne kuge godine 1529, a kod druge je kuge 1537. g. od slična njegovanja i umro kao pravi "mučenik ljubavi". Pio XI. ga je proglasio "sveopćim zaštitnikom sirota i napuštene mladeži". Isticao se neograničenim pouzdanjem u Boga, za koje članovima svoga Reda i svima - kako čitamo na njegov spomendan 8.II. - navodi tri razloga: treba ustrajati do konca, uzdati se u Boga a ne u ljude, Bog nas prokušava kao zlato u vatri.

Josip Kalasancijski

Veliku obnovu Crkve koju je pokrenuo Tridentski sabor, nisu proveli samo poznati sveci - poput Karla Boromejskoga, Ignacija Lojolskoga, Terezije Avilske i drugih - nego i manje poznati koji su se bavili obnavljanjem klera i poučavanjem mladeži, u čemu se isticao ovaj španjolski svetac. Za taj mu je rad, kao i za nezaslužena proganjanja, posebno bila potrebna strpljivost kojom ga je Bog divno uresio, kako spominjemo u molitvi 26.VIII. Toga se dana čita njegov sastavak iz kojega se vidi kojim se raspoloženjem brinuo za svoje odgajanike: "*Dok se, predajući nauk i brinući se nadasve za pobožnost i kršćansku pouku, skrbimo u isti mah za spas duše i tijela dječakâ, mi tako reći obavljamo kod njih istu dužnost koju vrše njihovi anđeli čuvari.*"

Justin

Po općem je mišljenju najvažniji apologet 2. stoljeća. Pravi je filozof postao i pravi mučenik. Koliko je mudrost tražio, čitamo 1.VI. iz njegove izjave na sudu: "*Sve sam doduše nauke pokušavao izučiti, ali sam pristao uz istinite, to jest kršćanske.*" Od njega su se sačuvale dvije "Apologije" i "Dijalog sa Židovom Trifonom". U prvima pobija sve nepravedne optužbe protiv kršćana, a možda samo zamišljenim razgovorom dokazuje kako su se u Isusu ispunila sva proroštva Zakona i prorokâ. Justinu dugujemo dragocene opise kako su prvi kršćani obavljali krštenje i slavili euharistiju, što se prikladno čita 2. vazm. nedj. i 3. srijede. On je jedan od prvih istočnih svetica što ih je počela štovati i Zapadna crkva, najviše zaslugom pape Lava XIII. Sada je izvučen iz vazmenog vremena da se može redovito slaviti.

Kajetan

Zapravo se zove Gajetan. Njegova je družba regularnih klerika poznata pod imenom "teatinaca", a bila je proširena ne samo po Evropi već i u Meksiku. Preko Venecije je prodrila i u naše krajeve tako da sv. Gajetan ima svoj oltar i u hvarskoj stolnici. Svetac je bio toliko štovan valjda i zbog toga što su ga nazivali "ocem Providnosti". U jednom svom pismu, iz kojega možemo čitati 7. VIII, razvija poznatu Augustinovu misao kako se kod duhovne hrane zbiva drukčije nego kod tjelesne: ovu mi pretvaramo u sebe, a ona nas u sebe, "da on, tvoj Bog spasitelj, s tobom i u tebi čini što hoće".

Karlo Boromejski

Povijest nam svjedoči koliko je nepotizam nanio zla Crkvi. No, svako pravilo i činjenica ima svoje iznimke. Jedna je od najočitijih ovaj svetac koga je ujac, papa Pio IV, učinio kardinalom već u njegovoj 25. godini života. Radilo se o zaista izvanrednoj i rano sazreloj личности. Pokazao je to već kao klerik, kada mu je umro stariji brat Federiko pa je lako mogao dobiti papinu dispenzu, oženiti se i postati baštinikom velikoga svjetskog imena i imanja. Umjesto toga, obavivši duhovne vježbe, odlučio dati se zaređiti za svećenika. Ta je junačka odluka bila s njegove strane podloga za sve što je Bog preko njega izveo. A izveo je mnogo za Karlova djelovanja na papinomu dvoru i još više za njegova 20-ogodišnjeg biskupovanja u Milanu.

Poslije Rima, nijedan drugi grad, do naših dana, nema toliko svetih pastira, a među njima se poslije sv. Ambrozija sjaji sv. Karlo. Za cijelu je Crkvu zaslužan svojim nastojanjem da se nastavi i sretno završi Tridentski sabor. Na njemu se posebno zalagao za čuvanje rezidencije sa strane biskupa. I sâm je svojim vjernicima postao uzor-pastir, učitelj i zakonodavac. To zadnje je osobito iskazao na milanskim sinodama, a odlomak govora na njegovoj zadnjoj sinodi s korišću čitamo 4.XI. Valja još spomenuti i njegovo služenje zaraženima od kuge godine 1776. kada je umrlo 18.000 stanovnika Milana što je bila jedna trećina cjelokupnog stanovništva toga grada. U toj nevolji koja je zadesila njegov grad, Svetac se toliko izlagao naporima i pogiblima da ga je Papa zbog toga prekorio. Karlo je potakao i nastojanje svjetovnih vjernika oko angažiranja u apostolatu, u čemu se Milan do danas posebno ističe.

Katarina Sijenska

Više je Katarina proglašeno svetima, ali ih zacijelo nadvisuje sijenska djeвица koja je za samo svojih 33 godina života doživjela, izvela i napisala kao malo tko. Umirujući je svojim učenicima s pravom mogla izjaviti: "Bu-

dite uvjereni da sam dala svoj život i istrošila se u Crkvi, za svetu Crkvu". Veliki je utjecaj imala ne samo na svoje sugrađane već i na tadašnje avinjonske pape. Djela su joj (*Pisma, Razgovor o božanskoj Providnosti* - preveo o. Andrija Bonefačić, izd. Symposion, Split 1988 - i *Molitve*) od tolike teološke dubine i pobožnosti da ju je Pavao VI. mogao, zajedno sa sv. Terzijom Avilskom, proglasiti crkvenom naučiteljicom, a unesene su i u Litanijske svete. Osim na svetičin spomendan 29. IV, od nje su i čitanja na 19. nedj. i 30. sub. preko godine. Crkva ju je u Časoslovu počastila dvama himnima i posebnim antifonama za "Blagoslovljen" i "Veliča" u kojima je sažela njezin život i djelovanje.

Klement I.

Njegova poslanica Korinćanima pokazuje kako Papa - još za života jednog apostola, sv. Ivana - izvan Italije posuže u prilike jedne Crkve i nastoji u njoj smiriti nastale nereda. "Poslanica sistematski tumači duhovno služenje, koje je ustanovljeno kada ga je Bog povjerio Kristu a onaj podijelio apostolima. Oni su ga sa svoje strane prenijeli na prezbitere. Stoga je ta služba izuzeta od vlasti zajednice, bez obzira na odobrenje da se ustoliči neki prezbiter. Zatim poslanica iznosi bogati niz biblijskih primjera o žalosnim posljedicama zavisti i nereda. Završava oduljom molitvom u koju iznenađujuće uključuje i zagovor za poganske vlastodršce" (H. Kraft). Zbog starine i važnosti predmeta časoslov, osim na svečev spomendan 23. XI, ima još 12 čitanja iz te poslanice.

Klement XIII.

Ovaj je papa (+1769) svecem proglasio profesora i župnika krakovske biskupije i zato se 23. XII. čita što on piše o tom svecu. Kako zbog priprave na Božić malo tko uzima to čitanje, evo iz njega ove rečenice: "Pratilića te poniznosti bijaše neobična, upravo djetinja jednostavnost; nije poznao zakulisnosti ni prijetvornosti, ni u djelima ni u riječima". Na kraju se Misala nalazi "Sveopća molitva poznata pod imenom pape Klementa XIII".

Konrad

Kao prethodni tako se i ovaj pisac u časoslovu čita zbog toga što je pisao o drugome, Konrad Marburški (+1233) o sv. Elizabeti. Kao njezin duhovni vođa upravio je to pismo Papi godinu dana nakon svetičine smrti (17. XI. 1231). Uz velika Elizabetina djela i ono je pridonijelo da je bila kanonizirana već god. 1235.

Kolumban

Važan predstavnik irskih monaha koji su, prešavši na kopno, vrlo zaslužni za pokrštenje Evrope. Tu se je Kolumbanovim pravilom upravljalo više samostana dok u njima nije prevladalo razoritije i blaže Pravilo sv. Benedikta. Osim na svečev spomendan 23 XI. časoslov ima 4 njegova čitanja: 7. petka, 21. srij. i čet. te 28. čet. U njima je osobito izraženo prisno svečevo traženje Boga, što je opća značajka monaškog i svakog kršćanskog života i zalaganja. Ipak izgleda da djela, iz kojih su ta čitanja uzeta, pripadaju ne Kolumbanu iz Luxeni (u Francuskoj) već onom iz Ione (u Škotskoj).

Kromacije

Na blagdan sv. Barnabe 11. VI. imamo čitanje iz Tumačenja Matejeva evanđelja od sv. Kromacija, akvilejskog biskupa (388-407). Tumačenje je sačuvano samo djelomično. Kromacija je za biskupa zaredio sv. Ambrozije, a sv. Jeronim ga naziva "najsvetijim i najučenijim od biskupa" pa je pravo da časoslov ima barem to čitanje od njega.

Kutbert

Engleski monah kojemu dugujemo sinovski opis smrti sv. Bede (v. 25. V.). Kasnije je postao biskupom u Hezefordu pa u Canteburyju. Umro je 26. X. 758. i tog se dana slavi u nekim krajevima.

Kvodvultdeus

Učenik i prijatelj sv. Augustina postao je biskupom u Kartagi. Kad su ondje zavladao Vandali, sveca su s njegovim klerom i nekim vjernicima, lišenima svega, na rasklimanoj lađi odvezli na duboko more a ona ih dovela u Napulj, gdje su bili lijepo primljeni. Ondje je svetac umro 19. II. 454. Sačuvalo se je nekoliko njegovih govora, a iz jednoga je uzeto lijepo čitanje na blagdan Nevine dječice.

Lav Veliki

Dvadeset petogodišnje njegovo natpastirsko djelovanje, zbog kojega su ga potomci nazvali Velikim, poznamo iz njegovih sačuvanih 125 pisama i 97 govora. U njima je razvio za Crkvu tako važnu trilogiju: Krist - Petar - Papa. Uviđao je svu ulogu Rimske stolice kada su novi narodi pustošili mnogim Crkvama. To je uvjerenje izraženo i na svečev spomendan 10. XI.

u molitvi i u antifonama za "Blagoslovljen" i "Veliča". Govori su mu vrlo svečani i hijeratski. Netko reče: "Kad ih slušamo kao da Papu gledamo zaogrnuti velikosvećeničkim plaštem". Zbog njihove povezanosti s Biblijom i liturgijom i u novom je Časoslovu ostalo obilato svećevih čitanja, preko 20. Ne iznosi mnogo novih misli ali ima novih slika. Posebno je zaslužan što je na Kalcedonskom saboru god. 451. pobijedio crkveni nauk o dvjema Kristovim naravima u jednoj osobi. Stoga je razumljivo da se je sačuvalo najviše svećevih govora o Božiću (10) i o Isusovoj mucu (19), otajstvima koja su posebno u vezi s dvije Kristove naravi. S Lavom je završeno "zlatno doba starokršćanske književnosti" (325-461, od Efeškog koncila do smrti Lava Velikog). Dosada u Crkvi nijedno doba nije dalo toliko velikih i svetih crkvenih naučitelja na Istoku i Zapadu. Lav ih nekako povezuje i zaključuje. Značajan je usklik kalcedonskih otaca nakon pročitane papine poslanice carigradaskom biskupu Flavijanu: "Petar je progovorio na Leonova usta".

Lovro Brindizijski

S njime su i kapucini dobili svoga crkvenog naučitelja. Prema njihovom se običaju naziva po mjestu odakle potječe, ali je poznat i po prezimenu Russo. Čuveni propovjednik katoličke obnove nakon otpada protestanata. Za života nije ništa tiskao. Tek su mu u novije doba mletački kapucini izdali sačuvana djela u 9 svezaka, između kojih su 4 kvarezimala (propovijedi u korizmi). Posve kristološki usmjeren posebno je rado govorio o euharistiji kao žrtvi i o Mariji. Svetim ga je proglasio Lav XIII, a crkvenim naučiteljem Ivan XXIII. Pridaju mu oznaku: Doctor apostolicus. Od njega imamo čitanje na svečev spomendan 21. VII.

Ljudevit

Rimskom se martirologiju zna prigovoriti da ima previše imena knezova i kraljeva. Ako je koji to zaslužio, onda je ovaj sveti francuski kralj koji ondje po čuvenosti zaostaje samo za sv. Ivanom d'Arc i župnikom arškim. U pobožnosti ga je odgojila majka Blanka. S kapelanima je dvorskoj kapeli, zajedno sa svojom brojnom djecom, molio časoslov i još dugo ostajao u zasebnoj molitvi. Ta ga je poticala na djela pokore i milosrđa. Umro je od kuge za vrijeme 7. križarske vojne. Na spomendan 25.VIII. čitamo svečeve savjete sinu, gdje je u malo riječi mnogo rečeno o kršćanskom shvaćanju kako se ima upravljati ljudima.

Makarije

Pod ovim su imenom iz starine poznata dva sveta stanovnika skitske pustinje u Egiptu. Jednom se od njih pripisuje zbirka homilija u kojima se veliča mistično sjedinjenje duše s Bogom i pokazuje put kako se do njega dolazi. Da i ta literatura bude zastupana u našem časoslovu, iz njih je izabrano čitanje na 34. srijedu.

Maksim Priznavalac

Djelokrug se ovoga palestinskog monaha prostirao između rodne mu zemlje, Carigrada, Egipta, Sjeverne Afrike i Rima. U ovom ga gradu nalazimo god. 649, kada je papa Martin I. na lateranskoj sinodi osudio krivu vjeru monoteleta koji su tvrdili da je Isus imao samo jednu volju. Od njih je sv. Maksim mnogo pretrpio i stoga je dobio naziv Priznavalac. Mnogo je i pisao, a djela su mu bila često čitana i od njih su sastavljeni izvaci pod imenom 400 Poglavlja o ljubavi i 500 Teoloških poglavlja. Iz njih su i iz svečevih pisama uzeta čitanja 4.I, 3.koriz.srij, 7. nedj. i 27. srij. kroz godinu.

Maksim Torinski

Malo znamo iz života ovog biskupa u Torinu pri koncu 4. i početkom 5. st. Istakao se kao čuveni govornik i sačuvane su mnoge njegove propovijedi. U njima razlaže kako je u samoj Kristovoj osobi sadržano čitavo njegovo spasonosno otajstvo, sve okrenuto prema nama. Poznat je njegov izraz: "Christus ipse est sacramentum - sam Krist je otajstvo" s obzirom na nas. Iz toga je svetac izvlačio i velike zahtjeve za život kršćana koje je znao koriti u svim staležima. No uz ovaj zaključak na sam Uskrs (v.5.vazm.nedj.): "Nitko, makar i bio grešnik, ne smije gubiti nadu u oprostjenje na ovaj dan, jer je današnji dan znak i glasnik velike milosti. Ako je razbojnik zaslužio raj, zašto i kršćanin ne bi zaslužio oprostjenje?" Vidi i 11.I.

Maksimilijan Kolbe

Ovaj je apostol Bezgrešne, mučenik ljubavi i svetac naših dana i kod nas uvelike poznat. Zagrebačka je revija "Veritas" izdala i njegova pisma. Iz jednoga je uzeto čitanje na njegov spomendan 14. VIII. Za sveca su značajne završne riječi: "Dopustimo stoga da ona (Bezgrešna Djevica) nama upravlja, da nas ona vodi, i budimo pod njezinim vodstvom mirni i sigurni: ona će nam sve pribaviti, za sve se pobrinuti, spremno nam priteći u pomoć u duhovnim i tjelesnim potrebama, ona će sama ukloniti poteškoće i stiske".

Margareta Alacoque

Nakon čuvenih objava postala je "baštinicom i djeliteljicom bogatstava Isusova Srca". Spomendan joj je 16. X, kada čitamo izvadak iz njezinog pisma u kojemu govori o preodličnoj ljubavi Kristove spoznaje. Poznata su obećanja što ih je Isus preko nje dao onima koji budu štovali njegovo presv. Srce i davali mu zadovoljštinu za svoje i tuđe grijehе.

Marija Auguillaria

"Tor de' Specchi", klauzurni samostan rimskih benediktinki, najviše je poznat po ustanoviteljici sv. Franciski Rimskoj. Na njezin se spomendan 9.III. može čitati iz životopisa što ga dugujemo ovoj predstojnici te kuće.

Marko Marulić

"Otac hrvatske književnosti, značajni filofski evropski mislilac, široko obrazovani humanist, ljubitelj antike, biblicist, vrstan poznavalac kršćanske tradicije i literature, moralist i teološki pisac, latinski i hrvatski pjesnik, književni prevodilac" (iz Riječi izdavača Marulićevih "*Pouka za čestit život s primjerima*", str.VIII). S pravom je od Marulića uzeto čitanje na spomendan naše bl. Ozane Kotorske 21.IV, a mogu ga čitati dvojica naizmjenice. O bl. Ozani kod nas je nešto napisano, ali je ne štujemo koliko zaslužuje kao jedina naša službeno proglašena blaženica.

Martin I.

Još više od spomenutog Maksima Priznavaoca trpio je ovaj Papa od monoteleta i njihovih visokih zaštitnika. Na njegov spomendan 13.IV. čitamo izvadak iz svečeva pisma u kojemu se tuži da su ga u zatočeništvu njegovi zaboravili. No on se tješi: "Gospodin je blizu, zašto bih bio zabrinut?". Istoga se dana slavi i u bizantstskom obredu. S našim je krajevima u vezi, ako je to onaj opat Martin, valjda benediktinac, što ga je papa Ivan IV. poslao k nama i koji je, kako neki drže, postao papa(649-653).

Meliton Sardski

Ovaj je malo poznati apologet iz sredine 2. st. iz Male Azije počašćen što mu dva čitanja okružuju slavlje najveću kršćansku svetkovinu: na Veliki četvrtak i na Uskrsni ponedjeljak. Iz svečenih se govora odrazuje njihov biblijski, homiletski i liturgijski značaj. Neki ga stavljaju uz bok sv. Justinu i sv. Ireneju.

Metod Sicilski

U Časoslov je ušao svojim govorom o starokršćanskoj djevici i mučenici sv. Agati na njezin spomendan 8.II. Zanimljivo je njegovo povezivanje svetičina imena s Bogom, samom Dobrotom (slično kao što Lucija označuje božansku svjetlost, Agneza čistoću, jer to je grčko ime a hagnè je čista).

"Nasljeduj Krista"

Poslije Biblije najviše prepisivana i tiskana knjižica. Najznačajnije i najpoznatije djelo kršćanske ascetike i mistike. Tu je "zlatnu knjižicu" Bossuet nazvao "petim Evandjeljem". Iako redovito dolazi pod imenom Tome Kempenca, sada je dokazano da je starije od njega i da ga je najvjerojatnije napisao Ivan Gerson, benediktinski opat u Vercellima (1224-1240). Djelo je više puta prevedeno na hrvatski, zadnje je to učinio nadbiskup A.Stepinac. U Časoslovu ovo djelo imamo četiri puta: 3.ut.Došašća, 16.srij, 22.pon. i ut. kroz godinu.

"Nauk 12 apostola"

Tko voli svježinu i prisnost ovog starokršćanskog spisa valjda će požaliti što naš časoslov ima iz njega samo čitanje na 14.srij. Prvo čitanje toga dana govori kako je David sagradio Gospodinu žrtvenik i prinio paljenice i pričesnice. "Didahé" nam zatim ondje tumači koja je naša žrtva i žrtvena pričest. Tko o spisu i njegovu sadržaju želi više, a poželjno je da budu što brojniji, neka pročita što T. Šagi-Bunić piše u svojoj "*Povijesti starokršćanske literature*" (42 - 66).

Origen

Teško da ga je tko natkrilio u tumačenju Božje riječi, pogotovo kada znamo da je on i vremenski jedan od prvih teologa Crkve. Od njega su za života i kasnije mnogi učili i crpli pa i onda kada se njim nisu u svemu slagali. Nikakvo čudo što u počecima teološkog razglabanja i izražavanja nije bilo sve najtočnije spoznato i najsretnije izraženo. Origenova je veličina i u njegovu kreposnom životu, a umro je god.254. u zatvoru teško mučen na razne načine. Pomalo je i čudno što ga Crkva ne štuje kao mučenika, kao što čini s nekim koji su pretrpjeli manje od njega. U Časoslovu imamo od njega 8 čitanja, dok u starome nije bio zastupan. Moglo ih je biti i više, no zato imamo prijevod njegovog najvažnijeg djela: "*Počela*" je preveo M.Mandac (izdao "Symposion" u Splitu 1985) i napisao uvodnu studiju,

malo manju od samog djela, koju se isplati pročitati prije i poslije Origenova teksta.

Pacijan

U 19. pet. i sub. su dva čitanja iz govora ovoga malo poznatoga barcelonskog biskupa iz sredine 4.st. Sav je govor posvećen krštenju, o kojemu se i inače u časoslovu govori više nego o ostalim sakramentima, osobito kroz vazmeno vrijeme. U vezi je to sa starom praksom krštenja odraslih, do kojega u zadnje vrijeme sve više dolazi i kod nas.

Patrik

Sveti apostol Iraca na svoj spomendan 17.III. i nama govori o svojem nastojanju i trpljenju u pokrštavanju tog naroda. Živio je po prilici između god. 385. i 461. Poznato je kako ga Irci još uvijek uvelike štuju i nose njegovo ime, ne samo na svojem otoku već i Sjev. Americi, gdje su posebno zaslužni za razvoj Katoličke crkve u onoj velikoj zemlji.

Paulin Nolanski

Sastavio je dobrano pjesama i pisama, upravljenih nekim biskupima i važnim ličnostima onog vremena, između ostalih Augustinu i Jeronimu. Iz njegovog je pisma Alipiju uzeto čitanje na svečev spomendan 22.VI. Kao kasno zvanje nije posjedovao teološku dubinu ali je svima služio kao uzor požrtvovne vjere i prisne humanosti.

Pavao VI.

S pravom su još za života ovoga velikog štovatelja i promicatelja liturgijskog života u Časoslov ušla 3 njegova čitanja (i još o našem sv. Leopoldu Mandiću i sv. Nikoli Taveliću). Rado se čitaju jer iz njih se osjeća veliko srce Pavla VI. kako o Svetoj obitelji govori iz samog Nazareta, ili o ugandskim mučenicima u njihovoj domovini gdje ih je god.1964. proglasio svetima, ili u Manili god. 1970. o propovijedanju Krista sve do nakraj zemlje.

Pavao od križa

Sam je uzeo taj nadimak kada je položio zavjete u svojoj Kongregaciji pasionista. Ta je i u naše dane dala sv. Gabrijela od žalosne Majke Božje, a

njezina ženska grana sv. Gemu Galgani. O svečevoj ljubavi prema križu svjedoči izvadak iz njegova pisma koji se čita na njegov spomendan 19.X.

Petar Damiani

Ostavši sirotom, našao je u starijem bratu Damjanu kao drugog oca i stoga je svojemu imenu dodao još njegovo. Mnogo je propovijedao i pisao, a iz poniznosti je sve davao pregledati dvojici svojih prijatelja biskupa i trojici monaške subraće. Osim na njegov spomendan 21.II. sastavke ovog crkvenog naučitelja i obnovitelja Crkve čitamo još na dan sv. Jurja 23.IV. i sv. Romualda 19.VI. Tumačenje je liturgije obogatio posebnim djelcem o značenju pozdrava "Dominus vobiscum".

Petar Kanizije

Papa Lav XIII. nazvao ga je "drugim apostolom Njemačke" nakon sv. Bonifacija. S kojim je rasploženjem išao na tu, od sv. Ignacija mu određenu dužnost vidi se iz spisa iz kojega se čita na njegov spomendan 21.XII. Za Njemačku je želio živjeti i umrijeti. Poznat je osobito po svojem Katekizmu koji je bio toliko udomaćen i upotrebljavan da su donedavna u njemačkim temeljima mjesto katekizma govorili "Kanisi". S obzirom na tadašnje njemačke prelate više je puta i pismeno ponavljao: "Petar spava a Juda bdije", ali nije nastupao kao fanatik. U Innsbrucku njegovo ime nosi teološko učilište koje je pohađalo više naših svećenika i biskupa.

Petar Krizolog

Čuveni propovjednik, čije su govore i kasnije mnogi čitali pa su ga od 9.st. prozvali Krizologom, zlatorječnim. Sačuvalo se je oko 200 njegovih propovijedi koje su većinom u vezi s liturgijskim blagdanima, naročito s Božićnima pa se od njega čita na 2.čet. Došašća, 7.I, a i na njegov je spomendan 30.VII. govor o utjelovljenju Sina Božjega. Osim toga 2.koriz. petka čitamo njegov sastavak s ovim izrekama: "Što molitva traži, post postiže, milosrđe prima... Duša je molitve post, a život je posta milosrđe". I 3.VII. možda je njegov govor gdje je i ova izreka: "Mir je majka ljubavi, sveza sloge i očiti znak čiste savjesti".

Pio X, Pio XI, Pio XII.

Sva su trojica zadnjih papa s imenom Pio zastupana u Lekcionaru novog Časoslova. Za spomendan sv. Pija X. (21.VIII) odabran je izvadak iz

njegove Apostolske konstitucije kojom je obnovio Rimski časoslov i osobito omogućio da se Psaltir više moli. Ondje čitamo i ovo: "U psalmima se nalazi čudesna neka sila kadra zanijeti duše za sve vrline... Kog da oni ne raspale ljubavlju prema liku Krista Otkupitelja koji je u njima ocrtan?"

Pio X. nastavio je rad Lava XIII. za sjedinjenje svih kršćana i posebno je enciklikom proslavio ukrajinskog biskupa i mučenika sv. Jozafata Kuncevića. Iz nje se čita odlomak na svečev spomendan 12.XI.

Pija XII. u časoslovu označuju tri čitanja. Kad se 4.sub. kroz godinu čita Mudračeva pjesma o vrsnoj ženi, 2. čitanje je iz jednog od mnogih papirnih govora mladim bračnim parovima u kojemu je i izreka: "Obitelj ima svoje sunce - to je žena". Njegovo je čitanje na spomendan sv. Marije Goretti 6.VII. i na samu svetkovinu Uznesenja Bl.Djevice Marije 15.VIII.

Polikarp

Na njegov se spomendan 23. II. čita autentični izvještaj njegovih učenika o junačkom svečevu držanju u mučeništvu. Ondje se nalazi i njegova oduševljena molitva prije same smrti a u njoj se ne samo spominje Duh Sveti već se na kraju stavlja u vezu s Ocem i Sinom, kako je kasnije prevladao običaj da se tako redovito čini u zaključku naših liturgijskih molitava. A kada je u časoslovu 26. tjedna na redu Pavlova poslanica Filipljanima, onda se čita i pet odlomaka iz Polikarpove poslanice istima. Iz njih je očito kako nauk apostola vjerno nastavljaju i njihovi neposredni učenici. Taj su prikaz starokršćanskog života mnogo cijenili već sv. Irenej i sv. Jeronim.

Poslanica Diognetu

Od brojnih je starodavnih poslanica, koje su kršćane poticale na krepostan život, najslavnija je postala ova apologija upućena nepoznatoj личности. Dva njezina izvatka imamo 19.XII. o Božjoj ljubavi iskazanoj u Kristovu utjelovljenju i 5.vazm.srij., gdje je govor o tome što sve kršćani znače svijetu i gdje je zapisana čuvena rečenica: "Što je duša tijelu, to su kršćani svijetu".

Proklo Carigradski

Kao vrijedan propovjednik izabran je za patrijarha (434-446). U Časoslovu imamo odlomak iz njegova govora o Gospodinovu rođenju, na raspolaganju na spomen Bl. Djevice Marije u subotu, i drugi iz propovijedi na Bogojavljenje (9.I) o posvećenju vodâ, koje svjedoči o vezi pretežno zapadnog slavljenja Božića i pretežno istočnog slavljenja Bogojavljenja.

Prokopij Gazijski

Vodio je čuvenu retorsku školu u Gazi u prvoj četvrtini 6.st. Vrlo izobražen slijedio je ponajviše Origena. Od Prokopija su do nas došle "*Biblijske katene*", izvaci otačkih tekstova uz razne biblijske tekstove. U 6. srij. čita se njegovo izlaganje o mudrim Izrekama koje konkretno uspoređuju mudrost i ludost. Neki drže da ta izlaganja ne potječu od njega.

Pseudobarnabina poslanica

Od mnogih starih sastavaka, koji su se netočno pripisivali nekom apostolu, samo su iz ove uzeta 4 čitanja u 18. tjednu. Poslanicu nije napisao suradnik sv. Pavla već netko, po svojoj prilici, u Aleksandriji u zadnjem dijelu 1. st. ili u prvom dijelu 2. st. Njezin sadržaj i značaj iznosi potanko T. Šagi-Bunić (129-139). Dijelovi su nam te poslanice dani na razmišljanje, jer je u njima Krist središte svega i jer iz toga pisac izvodi potanje moralna načela za kršćanski život.

Rajmund Penjefortski

Učeni se pravnik i dominikanski svećenik štuje 7.I. Za čitanja u časoslovu imamo što on u jednom pismu govori o Bogu ljubavi i mira koji jedini smiruje ljudska srca. Sa sv. Petrom Nolaskom svetac je surađivao kod ustanovljenja posebnog Reda za otkupljivanje kršćanskih sužanja iz ruku Saracena, što nam pokazuje kako je Crkva uvijek brinula za sve potrebe ljudi.

Robert Belarmin

Ugledni se Isusovac proslavio kao profesor teologije, duhovni otac sv. Alojzija i crkveni naučitelj koji je branio katolički nauk osporavan od protestanata. Na spomendan 17.IX. čitamo iz njegove Rasprave o uspinjanju duše k Bogu, u kojoj je i ova izreka značajna za Ignacijevu "svetu indiferentnost": "Mudar čovjek po sebi niti žudi, ali po sebi niti odbacuje ugodnosti i suprotivštine, bogatstvo i siromaštvo, zdravlje i bolest, časti i pogrde, život i smrt". Još uvijek se izdaje i s korišću čitav Belarminov tanki tumač svih psalama, jer je i on kao i sv. Augustin smatrao: "*Pslaterium meum - gaudium meum*".

Ruža Limska

Krštena je kao Izabela a u djetinjstvu je zbog izvanredne ljepote prozvaše Ružom, i kao takva je krizmana. Zbog njezine svetosti i čudesnih darova u cijeloj je Americi bila poznata i utjecajna koliko i sv. Katarina Sijenska u Italiji i sv. Terezija Avilska u Španjolskoj. Jedan svetičin sastavak čitamo na njezin spomendan 23.VIII.

Sofronije

Kao monah pa jeruzalemski patrijarha (+638) svetac se borio protiv monofizita i monoteleta. U tu je svrhu posjetio Rim i Carigrad. Od njega na blagdan Svijećnice čitamo lijepo tumačenje grčkog naziva za taj evanđeoski događaj, što ga Istočna crkva naziva "Hypapante - srećanje (Isusa i Crkve)", koji je ušao i u Rimski matrilogij. Na spomendan Bl.Djevice Marije u subotu imamo svečevo razlaganje anđeoskog pozdrava nazaretskoj Djevici.

Stjepan Kralj

Pod imenom Ištvan u Mađarskoj vrlo poznati njihov kralj koji je zaslužan za hrpimično pokrštenje tog naroda. Zbog veza naših krajeva s Ugarskom posvećena mu je i zagrebačka katedrala. Na njegov spomendan 16.VIII. možemo čitati dio opomena što ih je ostavio svome sinu. Tu priznaje da je ondje Crkva "još mlada i nova". Naša je starija, a da li je jača i utjecajnija?

Sulpicij Sever

Nakon ženine smrti na nagovor sv. Martina ostavio je svijet i postao oduševljeni učenik i nasljedovatelj toga čuvenog monaha i "apostola Galije". Svojim je spisima o njemu, djelomice izdanima još za svečeva života (+397), pronio mu je slavu svijetom. Kao za uzvrat sam je do naših dana najviše poznat po tim spisima o sv. Martinu. Uz svečev životopis i "Dijalog" o njemu napisao je i 3 pisma, a iz jednog je uzeto pismo na spomendan sv. Martina 11.XI.

Teodor Studit

Zahvalni smo priređivačima časoslovskeg Lekcionara što su odabrali barem jedno čitanje (2.vazm. petka: o Kristovu križu) ovog svetog monaha.

Unatoč burnim događajima i podnesenim mukama, naročito od nedostojnih careva i ikonoklasta (kada se je za Teodor za pomoć obrati i papi Lavu III, uspio je u carigradskom samostanu Studionu obnoviti monaški život i dovesti ga do velikog procvata. Po njemu je i prozvan Studitom a umro je god.826. I Rimski ga crkva spominje u Matrilogiju 11.XI. kao opata i "diku katoličke Crkve". Njegovi se duhovni spisi i u naše doba šire u prijevodima, a ukrajinski se monasi po njemu zovu Studiti.

Teodoret Cirski

Mlad je god.423. postao biskupom u Ciru, sudjelovao je na Efeškom i Kalcedonskom koncilu i umro god. 466. Predmet njegove pravovjerne borbe i u njoj napisanih teoloških djela tvori Kristova božanska i ljudska narav. Iz njegove rasprave "*O utjelovljenju Gospodnjem*" imamo dva čitanja u 19. pon. i ut. Isusovu smrt povezuje s nama kada piše: "Poput Adama, i njemu je rebro probodeno; i odatle nije izišla samo žena, koja je svojom krivnjom smrt rodila, već je izišlo vrelo života, koje oživljuje svijet dvostrukim svojim ogrankom,; jedan nas u studencu krsnom nanovo oživljava i oblači besmrtnom odjećom, a drugi rođene hrani na božanskom stolu kao mlijeko djecu".

Teofil Antiohijski

Kao biskup koncem 2.st. sastavio je više knjiga a sačuvala se je samo ona koju je uputio Anatoliku, poganinu koji nije mogao shvatiti kako se postaje kršćaninom. U joj je prvi zapisao ime: Trias - Trojica. U časoslov je uzet odlomak 3.korizm.srij. gdje govori o potrebi čistoće srca da se može upoznati Boga: "Poput ogledala koje odsijeva, dolikuje da tako bude čista ljudska duša. Kad je ogledalo pokrito rđom, u njemu ne možeš razabrati ljudsko lice. Isto tako, kad se grijeh nastani u čovjeku, takav ne može vidjeti Boga".

Terezija Avilska

"Todo se nada, Dios solo basta - Sve je ništa, Bog sam je dosta", vatreno je geslo ove junačke žene. Nije samo obnovila žensku granu karmelskog reda već i mušku pomoću sukladnog joj sv. Ivana od križa. Zaslugom njezinih sinova i kćeri život su joj i djelo kao nas dosta poznati, a tako i njezina napisana djela, koja je prije rata na krepki jezik preveo Fran Binički i izdali zagrebački dominikanci. Toliko je u njima teologije, ascetike i mistike da ju je, zajedno s Katarinom Sijenskom, Pavao VI mogao proglasiti crkvenom naučiteljicom. Časoslov ima od nje čitanje na njezin spomendan

15.X. i još 13. srij. o drugoj prošnji Očenaša, te o njoj dva kratka a zasnosna himna. Kad molitva spominje svetičin "novi put savršenstva" valja misliti na njezinu posvemašnju usmjerenost prema presvetom Kristovu čovještvu.

Terezija od djeteta Isusa

"Božji vrt i u našem stoljeću, koje na svm čelu nosi znak antikrista, uređen je cijetom svetosti koji, i nakon što je uvenuto, dugo oduševljava vjerno čovječanstvo. Nikakav samostanski zid nije bio dovoljan da zadrži val ljubavi i blagoslova što je od jedne male karmelske koludrice potekao cijelim svijetom... Od nje čovjek naših dana, kojega su znanost i ovladanje prirodnih sila učinili oholim, uči da opet pred Bogom postane dijete" (H. Hümmeler). Za to se je odmah poslije prvog rata kod nas pobrinuo o.Milan Pavelić kad je preveo njezinu autobiografiju kojom je postala "sveticom naših dana". Od tada nebrojeni nastoje slijediti svetičin "mali put", što ga 1.X. ona ovako predočuje: "Našla sam svoje mjesto u Crkvi, i to si mi mjesto dao ti, o moj Bože! U srcu Crkve, svoje majke, bit ću ljubav". To je od Isusa svima nama određeni put, kako naglašuje tog dana antifona za "Blagoslovljen", dok ona za "Veliča" možda očituje svetičinu djetinju naivnost kojom je na noćnom nebu u jednom zvijezdu gledala svoje početno slovo T.

Tertulijan

Nije ovdje mjesto da s cijelom Crkvom žalimo što taj "do Augustina najvažniji i najneovisniji crkveni pisac" (+223-225) nije ustrajao u crkvenom jedinstvu. A svima može biti opomena što je Tertulijana ponukalo da napusti tadašnju katoličku zajednicu, jer da "kršćani njegova vremena ne žive prema evanđeoskim zakonima". Bi li danas blaže sudio? Naš časoslov, unatoč protivljenju nekih, preuzeo je dva njegova čitanja (Nijemci ih imaju 8): o molitvi s tako lijepom usporedbom na kraju (3.koriz.čet.) i 3.V. gdje piše: "Tolike i tako brojne Crkve samo su jedna, to jest ona prva koju su oslovali apostoli i od koje su sve postale. Tako su se prve i sve apostolske, jer su sve jedna". Tertulijanu neki pripisuju osebujan izvještaj o svetim kartaškim mučenicama Perpetui i Feliciti (7.III). Tko želi od Tertulijana nešto više čitati na raspolaganju mu je uvod, prijevog i tumač njegova "*Spisa o krstu*", što ga je priredio M.Mandac (izd. KS 1974). Prednost je tog izdanja što ima i latinski tekst pa se poznavao, na žalost sve rjeđi, latinskoga mogu diviti krepčini teško prevodiva jezika i vrlo uspjeła prijevoda.

Toma Akvinski

I kod ovoga je velikana u filozofiji i teologiji novi Časoslov ispravio manjak staroga, i mjesto jednoga nudi 4 njegova čitanja: na svečev spomendan 28.I, na Tijelovo (kada imamo i Tomine himne), 9. sub. i 21.pon. Dragocjene su to, ali prerijetke kaplje iz duboke cisterne njegova nauka. Drugi, ne brojniji od nas, kao Česi i Slovaci, imaju prijevod svečeva najvećeg djela "*Sume teologije*". Srećom, uz par životopisa sv. Tome, sada imamo i njegovo "*Izabraano djelo*" što ga je priredio o.Tomo Vereš (izd. "Globus"), djelomice i s tekstom u originalu. Ako na njegov dan molimo "da shvatimo njegov nauk i nasljedujemo njegov primjer", onda nam se sjetiti kako mu je Isus s križa u videnju potvrdio da je dobro o njemu pisao, jer i samo njega želio kao nagradu za sve.

Toma Becket

Božićna je osmina zasjenila ovoga bendiktinskog uzor-biskupa i mučenika od kojega 29.XII. imamo izvadak iz jednog svečeva pisma. Može nas podsjetiti kako se je otpad Engleske pripravljaomnogo ranije nego što je izvršen. Stoga je i razumljivo da je također i za ispravljanje te i svake slične povijesne nesreće potrebno mnogo molitve i strpljivog nastojanja kroz dugi niz godina.

Toma More

Živio je, trpio i slavi se zajedno sa suborcem sv. Ivanom Fisherom. Dok je od ovoga u časoslovu drugdje par čitanja, na njihov spomendan 22.VI. čitamo valjda jedino časoslovno čitanje od jednog svjetovnog vjernika. Iz njega se vidi kolika je bila krvna i duhovna svečeva veza s kćerkom Margaritom, a isto tako zadivljuje Tomina poniznost, skrušenost srca i pouzdanje u Boga. O ovom je "kršćanskom Sokratu" o. J.Weissgerber napisao vrijednu knjigu.

Vatikanski sabor II

Posve je pravo što je iz njegovih dokumenata izvađeno 27 čitanja i razmješteno po čitavom časoslovu. Kad smo uvjereni da nam Duh Sveti govori preko pojedinih naučitelja i pisaca, još je lakše vjerovati da to čini i preko cijelog zbora apostolskih nasljednika sa "živim Petrom" na čelu. Poput apostol^a (usp. Dj 15, 28) i oni su u naše vrijeme bili uvjereni da ih je Duh Sveti nadahnjivao na tom najvećem crkvenom događaju našega stoljeća. (Možda se još može usporediti s nedavnim stubokom izvedenim civil-

nim promjenama u Srednjoj Evropi, ali tko može posve zanijekati da im je i naš Sabor daljnji uzrok i izvor?) Ovdje spomenimo barem kako su i koji su saborski dokumenti zastupani u Časoslovu: AG 2x, CD 1x, DV 2x, GS 13x, LG 5x, PC 1x, PO 1x i SC 2x. Iz činjenice da je skoro polovica čitanja uzeta iz pasoralne konstitucije o Crkvi u sadašnjem svijetu vidi se kako je i liturgijska obnova htjela naglasiti vezu časoslova, toga cjelodnevnog bogoslužja, s našim svagdašnjim životom i radom. To nam je još očitije ako pogledamo što je sve uzeto iz te konstitucije: crkvene smjernice za najsvremenija i najvruća pitanja čovjeka, obitelji i društva.

Vilim Opat

Svoj je, za ono vrijeme, dugi život (oko 1065-1148) proveo najprije kao opat u benediktinskom samostanu Saint-Thierry kod Reimsa, a zatim kao cistercijski monah. Uvelike je prijateljevao sa sv. Bernardom kojemu je napisao i životopis, ali ga zbog smrti nije dovršio. Vilim se i sada često citira kao predstavnik cistercijske škole i duhovnosti. Njegovo je opće čitanje na dane crkvenih naučitelja, u kojemu uvjerava kako nam po njima govori Duh Sveti, upravo ono što smo htjeli i pokazati ovim njihovim kakvim-takvim letimičnim prikazom. Iz brojnih je djela ovoga blaženika još 3. pon. Došašća čitanje s ovim srdačnim uvjerenjem o Bogu: "Očita je činjenica: Ti si nas prvi ljubio da bismo mi tebe ljubili. Ali ne zato što bi bio potreban naše ljubavi, nego zato što mi bez tvoje ljubavi ne bismo mogli postići svrhu za koju si nas stvorio". Varaju se, dakle, oni koji pristupaju Bogu kako da bi on trebao njih da nekako ne ostane sam, a ne misle što bi oni bili bez Boga.

Vinko Fererski

Spada u najpraktičnije i najuspjelije pučke propovjednike ne samo svojega vremena. Takav način propovijedanja sa svima preporučuje ne početku čitanja koje se uzima na njegov spomendan 5.IV. Nek je stoga ovdje spomenuta njegova, kako kažu, preporuka ženi kaoja mu se tužila da se muž na nju često ljuti i više. Dao joj je čašu samostanske vode kojom nek napuni usta kad joj se takvo što sprema. Sredstvo je izvrsno polučivalo svrhu pa je došla po drugu flašu te "čudotvorene" vode. Svetac joj je nije dao jer da takve vode ima i kod kuće.

Vinko Lerinski

Malo znamo o ovom svecu iz prvog dijela 5. st. koji je u zrelim godinama stupio među monahe tada glasovitog samostana u Lerinsu (južna Fran-

cuska). Nije mnogo pisao, ali će se svatko tko je studirao teologiju kod časoslova 27. pet. sjetiti njegovog zlatnog pravila kako za dogmatsku istinu "valja držati ono što su vjerovali posvuda, uvijek i svi".

Vinko Paulski

Malo je koji svetac toliko spominjan, osobito zbog njegovih duhovnih kćeri, tako razgranatih i zaslužnih milosrdnica. Kako je poznato, taj je sveti župnik, svojevoljni sužanj, kapelan i učitelj plemićke djece uz tu Družbu, koju je osnovao sa sv. Luizom, osnovao i Kongregaciju svećenika propovjednika koji se po pariškoj svetoj crkvi svetog Lazara obično zovu lazaristima. Bolje su poznati među Slovencima od kojih se je biskup Gnidovec u naše dane istakao kao apostol Makedonije i kandidat za oltar. Sv. Vinka je Lav XIII. proglasio sveopćim zaštitnikom svih milosrdnih djela i pothvata. Na njegov spomendan 27.IX. odmah na početku čitanja upoznajemo svečev duboki psihološki i kristološki pogled: "Ne smijemo siromahe prosuđivati po izvanjskom držanju i odgovju, niti po njihovoj duševnoj obdarenosti kako se čini da je imaju, jer su oni često oporije i neizgrađene naravi. Ako naprotiv siromahe promatrate obasjani svjetlom vjere, uočit ćete da ih prati podjednaka sudbina kao i Sina Božjega, koji je odabrao biti siromašan".

Zenon

Izgleda da je potekao iz Sjeverne Afrike a bio je biskup u Veroni i ondje umro oko god. 372. Pisao je o sakramentima, najviše o euharistiji i krštenju za koje je tražio dugotrajnu pripravu. Časoslov 8. subote donosi svečevo uspoređivanje Krista s Jobom koji mu je pralik. A ne samo Kristu već i svim strpljivim kršćanima pa se Jobovim imenom ta krepost često i kiti. Tako nam ta spasenjska pouka može poslužiti kao vrlo koristan sažetak svega onoga što nas Duh Sveti u časoslovu konkretno uči.